

*Akif Əlizadə,
Xəzər Universitetinin müəllimi*

Ailənin qurulması üçün müvafiq nikah yaşına çatmış kişi ilə qadının könüllülük əsasında rəsmi nikaha daxil olması gərəkdir. Nikahdan sonra ərlə arvadın bir mənzildə (evdə) yaşaması, onların birgə təsərrüfat aparması, birgə büdcəyə malik olması (və ümumi uşaqlarının olması) ailənin yaranması (oturuşması) üçün əsas şərtidir.

Azərbaycanlı ailəsi ölkəmizin əsas qanununun, eləcə də insan haqlarına dair qoşulduğumuz bir sıra beynəlxalq sənədlərin təminatı altındadır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 17-ci maddəsində göstərilir ki, ailə cəmiyyətin əsas özəyi kimi dövlətin xüsusi himayəsindədir.

Hələ keçən əsrin ortalarında, İkinci Dünya müharibəsindən sonra insan haqlarının müdafiəsi dünya xalqları üçün prioritet məsələyə çevrilərkən yaranan ilk sənəddə belə ailənin qorunması xüsusi vurğulandı. Ümümdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin 16-cı maddəsinə görə "yetkinlik yaşına çatmış kişilər və qadınlar irqi, milli və ya dini əlamətlərinə görə heç bir məhdudiyyət qoyulmadan nikah bağlamaq və ailə qurmaq hüququna malikdirlər. Onlar nikah bağlayarkən, nikah vəziyyətində olarkən və onun pozulması zamanı eyni hüquqlardan istifadə edirlər" Nikahın yalnız hər iki tərəfin sərbəst və tam razılığı ilə bağlana bilməsi, ailənin cəmiyyətin təbii və əsas özəyi olması, ailənin cəmiyyət və dövlət tərəfindən müdafiə olunmaq hüququna malik olması adı çəkilən Bəyannamədə xüsusi vurğulandı.

Daha sonra qəbul edilən digər beynəlxalq və ya regional sənədlərdə də Bəyannamənin təminat verdiyi azad və sərbəst ailə quruculuğu daha da inkişaf etdirildi. BMT-nin İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Paktın 10-cu

maddəsində cəmiyyətin başlıca özəyi olan ailənin imkan dairəsində, ələlxüsus onun yaranma dövründə və öhdəsinə kiçik yaşlı uşaqların böyüdülməsi və tərbiyə olunması məsuliyyəti düşdüyü zaman hərtərəfli mühafizə və köməklə təmin olunması təsbit edildi.

Ailənin qurulması və qorunmasına Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt, həmçinin İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi Haqqında Avropa Konvensiyası da təminat verib. Bundan başqa, BMT-nin Qadınlar Barəsində Ayrı-Seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv Edilməsi Haqqında Konvensiyası da nikah və ailə münasibətlərində kişilərlə qadınların bərabərliyini bir daha bəyan etməklə ailənin qorunmasına mühüm töhfələr verdi.

Mütəxəssislərə görə, ailənin hüquqi, sosial və mənəvi varlıq (birlik) olaraq qəbul edilməsi üçün bir sıra hallar mövcud olmalıdır.

Nikah yaşı

Ölkəmizdə nikah yaşı kişilər və qadınlar üçün 18 yaşıdır. Qanun bəzi hallarda nikah yaşının 1 yaş azaldılmasına yol verir. Müstəsna hallarda 17 yaşlılar da nikaha daxil ola bilərlər. Lakin qadınlar nəinki 18 yaşına çatdıqdan sonra, hətta bundan da tez, 15-17 yaşında da (təbii ki rəsmi nikahsız) ailə qururlar. Təcrübə göstərir ki, keçmiş illərdən fərqli olaraq kütləvi olmasa da, indi də belə hallar xeyli sayda var. Ölkəmizin bir sıra bölgələrində, kənd və şəhərlərdə qızlar valideynləri tərəfindən 15-17 yaşında ərə verilir. Təbii ki, bu zaman könüllü şəkildə ailə qurmaqdan söhbət getmir; ən azından ona görə ki, o yaşda uşaq hələ ailənin nə demək olduğunu düz-əməlli başa da düşmür. Yaxud da əksinə, gənc qız ailənin nə demək olduğunu dərk etsə də, o, erkən yaşda ərə getmək haqda yox, təhsil almaq və karyera haqqında düşündür. Lakin yenə də "milli" dediyimiz adət-ənənələr hələ nikah yaşında olmayan və ya olsa da, ailə qurmaq həvəsində olmayan qıza valideynlərinə etiraz etməyə imkan vermir. Və beləcə könülsüz ailə qurulur.

Qızlarımızın valideynləri tərəfindən nikah yaşına çatmadan ailə qurmağa məcbur edilməsi hətta indiki dövrdə belə elə həddə idi ki, bunun inzibati qaydada qarşısının alınmasına zərurət yaranmışdı. Məhz buna görə də, qadını nikaha daxil olmağa məcbur etməni əngəlləmək üçün 2011-ci ildə ölkəmizin Cinayət Məcəlləsinə (CM) yeni maddə əlavə edildi. CM-nin 176-1.1-ci maddəsində qadını nikaha daxil olmağa

məcbur etməyə görə iki min manatdan üç min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası, 176-1.2-ci maddəsində isə eyni əməlin nikah yaşına çatmayan şəxs barəsində törədilməsinə görə üç min manatdan dörd min manatadək miqdarda cərimə və ya dörd ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur. Qanunun mətnindən aydın olur ki, nəinki kənar şəxslər, hətta valideynlər belə qızlarını nikaha daxil olmağa məcbur etməyə görə yüngül olmayan cəza ilə üzləşə bilərlər. İddia etmirəm ki, qanun problemi birdəfəlik həll edəcək. Ancaq inanıram ki, bununla biz, qismən də olsa, belə halların azalmasına nail ola bilərik.

Mənə opponentlik edib deyə bilərlər ki, bizim ölkəmizdə də 15 yaşlı qızın ailə qurması qəbahət sayılmamalıdır; ən azından ona görə ki, sivilizasiyanın mərkəzləri sayılan bəzi qərb və şərq ölkələrində də bu yaşda ailə qurmğa qanunla icazə verilir. Fransada nikah yaşı kişilər üçün 18, qadınlar üçün 15, İtaliyada kişilər üçün 16, qadınlar üçün 14, hətta İspaniyada kişilər üçün 14, qadınlar üçün isə 12 yaş nəzərdə tutulub. Qədim, ancaq qədimliyi qədər də müasir olan, ailə-nikah münasibətlərində yüz illərin patriaxal adət-ənələrini indi də yaşadan Yaponiyada nikah yaşı kişilər üçün 18, qadınlar üçün isə 16 yaş nəzərdə tutulub. Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, adı çəkilən ölkələrdəki yaş həddi simvolik xarakter daşımaqla çox nadir hallarda bu yaşda nikaha daxil olma baş verir. Məsələn, İspaniyada və gündoğan ölkədə sən 50 ildə 1 dəfə də olsun qeyd edilən yaş dövründə nikah bağlanmamışdır.

Nikahın qeydə alınma yeri

Əvvəllər nikah, bir qayda olaraq, müvafiq qeydiyyat orqanının inzibati binasında qeydə alınır. İndi isə bu mərasimlə bağlı yeni ənənə yaranmışdır. Ən azı, son onillikdə nikahın bağlanması təntənəli toy mərasimlərində baş tutur və deyə bilərəm ki, bu, əvvəlkindən fərqli və daha əlamətdar görünür.

Bir sıra qərb ölkələrində uzaq keçmişdə yaranan adət-ənənə hələ də mövcudluğunu saxlayır. Böyük Britaniyada, ABŞ-da və sair qərb ölkələrində rəsmi nikah kilsədə bağlanır. Müsəlman ölkəsi olan Azərbaycanda (dini kəsim nümayəndələri istisna olunur) kimsənin nikahının məsciddə qeyd edilməsinə rast gəlinməmişdir.

Rəsmi nikah mütləqdirmi?

Bəzi iddialara görə, ailənin qurulması üçün rəsmi nikahın olması o qədər də vacib deyil. Əsas kimi göstəririlər ki, bir sıra qərb ölkələrində minlərlə və

(bəlkə də milyonlara) insan heç bir nikahsız-filansız, yəni mülki nikahla ailə qurub və normal da həyatlarını sürürlər. (Bu zaman hətta Fransanın indiki prezidentini də misal göstəririlər) Bizim ölkəmizdə də bu halın mövcudluğundan və getdikcə çoxalmasından bəhs edilir.

Bir tərəfdən bu fikirlə razılaşmaq olar ki, ailənin qurulması heç də rəsmiyyətdən və buna görə verilən "bir parça kağızdan" asılı ola bilməz. Ona görə ki, ən azından çox da uzaq olmayan keçmişdə bizdə də demək olar kütləvi qaydada rəsmi nikahsız, yəni dini kəbinlə ailələr qurulurdu. Hətta indi də nəinki bölgələrimizdə, Bakının bəzi kəndlərində belə dini kəbinlə ailə qurulur və rəsmi nikaha ehtiyac duyulmur. Yaxud da, rəsmi nikah dini nikahdan sonra bağlanır.

Digər tərəfdən, ölkəmiz hazırda Avropa strukturlarında təmsil olunsa da, bizim bir toplum olaraq özümüzü köhnə qitənin sakinləri saymağımız hələ çox tezdir. Başqa sözlə, bizim ictimai süurumuz (mədəniyyətimiz) hələ imkan vermir ki, Avropa həyat tərzini (ən azından məişət) əxz edək. Odur ki, biz ailəyə sosial və mənəvi birlik olmaqla yanaşı, həm də hüquqi birlik, yəni subyektlər arasında qarşılıqlı hüquq və vəzifələrin olmasını təmin edən birlik kimi də baxırıq. Uzunmüddətli müşahidələr göstərib ki, nikahın rəsmi qurumlar tərəfindən qeydiyyatdan alınmasında ən çox maraqlı olan tərəf qadınlardır. Bu ona görə belədir ki, qadınlar evlilik dövründə və ya boşanma olarsa, qarşılaşdıqları vəziyyəti hüquqi müdafiə altına almaq istəyirlər.

Nikaha daxil olmazdan əvvəl nə tövsiyə olunur?

Ailə Məcəlləsinə görə tərəflərin nikaha daxil olmazdan əvvəl tibbi müayinədən keçməsi könlüldür. Həmçinin qanunla tövsiyə olunur ki, nikaha daxil olan şəxslər tibbi-genetik, tibbi-psixoloji və ailənin planlaşdırılması məsələləri üzrə müvafiq məsləhətlər alsın. Bundan başqa, qanun tərəflərə nikah müqaviləsi bağlamağı da tövsiyə edir. Ancaq təcrübə göstərir ki, nikaha daxil olanlar nadir hallarda tibbi müayinədən keçir, həmçinin nikaha daxil olmazdan əvvəl onlar üçün zəruri olan məsləhətləri də almırlar.

Kişi ilə qadının nikaha daxil olmazdan əvvəl və ya sonra nikah müqaviləsi bağlaması da yada düşməyən məsələlər siyahısındadır. Uzun müddətdir ki, bu barədə xeyli ictimai müzakirələr gedir, ancaq bunun hələ də heç bir faydası görünmür. Tərəflərin tibbi müayinədən keçməyə və nikah müqaviləsi bağlamağa kövrək münasibət göstərməsində mental xarakter əsas rol oynayır. Aparılmış araşdırmalarla müəyyən edilmişdir ki, nikaha daxil olan gənclər sözügedən məsələlər barədə nəinki danışmaq, heç fikirləşmək belə istəmirlər. Heç bir tətəf cürət edib qarşı tərəfə nikah müqaviləsi barədə nə isə demək, eləcə də müayinədən keçməyi təklif edə bilmir. Hesab edilir ki, bu, qarşı tərəfdə inamsızlıq

yarada və sonradan birgə həyatda fəsadlara yol açar bilər. Halbuki, hər iki məsələ əksər sivil ölkələrdə əməl edilməsi vacib sayılan adətə çevrilib. Fikrimcə, adı çəkilən məsələlər üzrə ölkəmizdə maarifləndirmə işi daha da gücləndirilməlidir ki, bu bizdə də adət halını alsın.

Ailə niyə dağılır?

Yuxarıda qeyd etdik ki, nikaha daxil olduqdan sonra ər-arvadın bir mənzildə yaşaması, onların birgə təsərrüfat aparması, birgə büdcənin və ümumi uşaqlarının olması ailənin oturuşmasına gətirib çıxarır. Qeyd edilənlər olmadıqda və aşağıda sadalanacaq digər halların mövcudluğu ilə ailə dağılmaq təhlükəsi ilə üzləşir.

İctimai institutların araşdırmaları, eləcə də nikahların pozulması üzrə keçirilən məhkəmə proseslərinin uzun müddətli monitorinqləri əsasında müəyyən edilmişdir ki, nikahlarını pozmaq üçün məhkəməyə üz tutanların əksəriyyəti ən çoxu 5 ilədək müddətdə nikahda olan şəxslərdir. Mütəxəsislər nikaha daxil olduqdan sonrakı 5 ili ailənin dağılması üçün "risk" dövrü də adlandırırlar. Ölkəmizdə ailənin dağılmasının əsas səbəbləri kimi qadının ailədaxili zorakılığa məruz qalması, ailəyə kənar müdaxilələr, ərin zərərli vərdişlərə malik olması, fiziki problemlər, (uşaqların olmaması və s) xəyanət, sosial problemlər, tərəflərin xasiyyətlərinin uyğunsuzluğu və sair hallar qeyd edilir.

Ailədaxili zorakılıq ailənin dağılmasının əsas və ilkin səbəbi kimi qeyd edilir. Qadınlar boşanmadan sonra onlara olan ictimai münasibəti, bəzən isə yaxın qohumları tərəfindən qəbul edilməməsi təhlükəsi qarşılığında pis ərləri tərəfindən edilən zorakılıqlara uzun müddət dözməli olsalar da, sonda qəti qərara gəlir və boşanmaya gedirlər. Ailədaxili zorakılıq hallarının baş verməsinə rəvac verən amillər arasında yaxın qohumların ailələrə (əsasən gənc ailəyə) müdaxiləsi, ərin işləməməsi və zərərli vərdişlərə (alkoqolizm və ya narkomaniya) malik olmasıdır. Ailəyə edilən kənar müdaxilələr əsasən ərin (bəzi hallarda isə arvadın) anası və bacısı tərəfindən edilir. Ərlə arvadın arasında heç bir problem olmasa da, ərin işsiz olması və bunun nəticəsində valideynlərindən maddi asılı olması axırıncıları əsas söz sahibinə çevirir. Ərin narkotik vasitə və ya spirtli içki qəbul etməsi və belə maddələrin təsiri altında arvadı və uşaqları ilə normal davranmaması nəticəsində tərəflər arasında kəskin narazılıqlar yaranır. Və bu narazılıq sonradan münasibətə çevrilərək, ər-arvad arasındakı münasibəti bərpası çətin olan vəziyyətə gətirərək, sonda boşanmaya səbəb olur.

Sonsuzluq (uşaqların olmaması) da ailənin

dağılması səbəblərindəndir. Acınacaqlısı odur ki, sonsuzluq səbəbi ilə ailə o zaman dağılır ki, arvad uşaq doğmaq iqtidarında deyil. Yox əgər sonsuzluğun səbəbkarı kişidirsə, onda ailə dağılmır və uşaq övladlığa götürərək, ailəni qoruyub saxlayırlar.

Son illərin təcrübəsində ərin və ya arvadın xəyanəti səbəbindən ailənin dağılması hallarına da rast gəlinir. Bu hal tez-tez müşahidə olunmasa da, artıq statistikasını böyütməkdədir. Ərin işsiz olması, yaxud da qazancının cüzi olaraq ailəni yetərinəcə dolandırmağa imkanı olmaması ailənin dağılması səbəbləri arasında sonuncu da olsa, yer tutur.

Ailənin dağılmaması üçün səy göstərilirmi?

Fikrimcə cəmiyyət, ər-arvadın qohumları, məhkəmə və aidiyyəti qurumlar ailənin dağılmaması üçün yetərinəcə səy göstərmir. Yaşlı nəslin nümayəndələrinin dediyinə görə, əvvəllər çox ciddi səbəblər olmadan ailə dağılmazdı. Yaxud da, buna cəhd edənlərə elə təkpi göstərilərdi ki, onlar fikirlərindən dönərdilər. İndi isə dəyərlər dəyişib. Əvvəla, boşanma təşəbbüsündə olanların əksəriyyəti (əsasən da qadınlar) bu fikrə valideynlərinin razılığı ilə gəlirlər. Yaxud da əksinə, onlar bu zaman valideynlərinə qulaq asmaq belə istəməzlər.

Ailənin dağılması məhkəmə və ya müvafiq icra qurumunda nikahın pozulması ilə baş verir. Məhkəmə obyektiv və subyektiv səbəblərdən ailənin dağılmaması üçün, demək olar, heç bir səy göstərmir. Ailə Məcəlləsinə görə məhkəmə tərəflərin hər ikisi buna razı olduğu təqdirdə nikahı heç bir araşdırma-filan aparmadan pozmalıdır. Tərəflərdən biri nikahı pozmağa razı olmadığı təqdirdə məhkəmə onlara barışmaq üçün 3 ay müddət müəyyən etməklə işi təxirə ala bilər. Barışıq olmadıqda və ya ər-arvad (onlardan biri) nikahın pozulmasında təkid etdikdə nikah pozulur.

İndiki dövrdə ər-arvaddan biri digərinin qarşısında "sınımmamaq" üçün boşanmağa tez-tələsik qərar verir, məhkəmə qanunun müvafiq tələbini əsas tutaraq nikahı dərhal pozur. Bundan ötrü isə yaxın keçmişin ailəsinə - ər-arvada cəmi 1 ay vaxt tələb olunur. Qanunun absurdluğu və ya məntiqsizliyi ondadır ki, başqa mülki mübahisələrdə işlərə 3 ay ərzində, inzibati icraat işlərində isə sonu bilinməyən müddət ərzində baxmaq mümkündürsə, boşanma işlərinə bundan ötrü cəmi 1 ay vaxt verilir. Bundan başqa, tərəflərdən biri nikahın pozulmasına razı olmadıqda belə, bu hələ o demək deyil ki, məhkəmə onlara barışmaq üçün 3 ay müddət müəyyən edəcək. Tərəflərə barışmaq üçün 3 aylıq müddətin müəyyən edilməsi hakimin hüququdur. Qanunun mənasına görə hakim bunu etməyə də bilər. Təcrübə də göstərir ki, boşanmaq üçün məhkəməyə müraciət edənlərin sonradan barışması ehtimalı yoxdur. Ər-arvad "bir daha fikirləşmək" üçün müəyyən edilmiş

müddət ərzində nəinki barışmağa cəhd etməzlər, əksinə, aralarındakı münasibətlər daha da gərginləşir. Bu əsasən ona görə baş verir ki, adı çəkilən 3 aylıq müddət formal olaraq təyin edilir. Qanun (və buna uyğun hərəkət edən məhkəmə) bu müddət ərzində tərəflərin sözlü əsl mənasında barışması üçün məhkəmədən kənar hər hansı bir təsirli vasitə müəyyən etmir.

Əksər qərb ölkələrində, eləcə də bəzi inkişaf etmiş şərq ölkələrində nikahın pozulmasının çox ciddi və uzun müddət aparan prosedurları müəyyən edilmişdir. Mütəxəssislərin rəyinə görə, belə çətin prosedur və qısa olmayan müddət ailənin çox da tutarlı olmayan səbəb üzündən dağılmasının qarşısını almaqda yardım edir. Bu mənada ABŞ, Norveç, AFR və Yaponiyanın təcrübəsi nümunə sayıla bilər. ABŞ-da hər ştatın özünə məxsus qaydaları olsa da, hamı üçün ümumi olan qaydalara görə nikahın pozulması üçün ciddi, əsaslı və inandırıcı səbəblər olmalıdır. Boşanma üçün tutarlı səbəblərə daxildir - qəddar və qeyri-insani rəftar, iki ildən çox müddətə atıb getmə, sübut edilmiş xəyanət və sair. Əksər ştatlarda tərəflərin boşanmaq üçün ərizələrin təqdim edilməsi və boşanmaları üçün müəyyən müddət gözləmələri məcburidir. Bu, tərəflərin həqiqətən də boşanmaq barədə qəti qərara gəldiklərindən əmin olmaları üçündür. Boşanmaq üçün gözləmə müddətləri ştatdan-ştata fərqlənir və 6 aydan 1 il müddətinə kimidir. Məhkəmə ailənin bərpasının mümkünlüyü qənaətinə gələrsə, boşanma barədə iddianı rədd edə bilər. Hər bir detalın hərtərəfli araşdırıldığı ABŞ məhkəməsində boşanma prosesi ortalama 2-3 il çəkir. Burada ailə məsələsinə çox həssas yanaşılaraq ya xüsusi ailə məhkəmələri qurulur, yaxud da bundan ötrü ixtisaslaşan hakimlər təyin etməklə boşanma və bundan doğan sonrakı mübahisələrə yalnız həmin ixtisaslı hakimlər baxır. Yuxarıda adlarını çəkdiyim ölkələrdə də nikahın pozulması belə mürəkkəb prosesdən keçir.

Hesab edirəm ki, bu məsələ daha geniş müzakirə mövzudur. Lakin qısa olaraq onu deyə bilərəm ki, ilkin olaraq bizdə də ailənin qorunub saxlanmasına və möhkəmlənməsinə yardım edəcək (boşanma təşəbbüsündə olan şəxslərə psixoloji, hüquqi və bəzi hallarda tibbi məsləhətlər verən) Ailə Bərpa Mərkəzi (ABM) yaradılmalı, bütün instansiya məhkəmələrində ailə mübahisələri üzrə ixtisaslaşan hakimlər korpusu yaradılmalı və bu işlərə (nikahın pozulması, uşağın himayəyə verilməsi, aliment, amlak bölgüsü) həmin hakimlərin iştirakı ilə baxılmalıdır.

Tutarlı səbəblər olmadan ailənin dağılmasını əngəlləmək yollarından biri kimi qanunvericiliyə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi də arzu olunandır. Ailə Məcəlləsində boşanma prosesini mürəkkəbləşdirən aşağıdakı əlavələri və dəyişiklikləri təklif edə-

dim:

- Məcəlləyə 19.3-cü maddəsi əlavə etmək:

19.3. Nikahın məhkəmə qaydasında pozulmasına ərin və ya arvadın bu barədə məhkəməyə ərizə verdikləri gündən 6 ay keçdikdən sonra baxılmağa başlanır.

- Məcəllənin 20-ci maddəsini dəyişdirərək yeni redaksiyada vermək:

Maddə 20.1. Ər-arvadın birgə yaşamasının və ailənin saxlanması üçün məhkəmə səy göstərməlidir.

20.2. Tərəflərdən birinin nikahın pozulması haqqında razılığı olmadıqda və ya nikahın pozulması üçün tutarlı səbəblər olmadıqda, məhkəmə ər-arvadın barışması üçün 6 (altı) ay müddətinə işi təxirə salmalı, tərəflərə bu müddət ərzində Ailə Bərpa Mərkəzinin əməkdaşları ilə ay ərzində ən azı 1 dəfə görüşmək barədə tövsiyə verməli, barışmaq üçün təyin edilmiş müddətin bitməsindən sonra məhkəmə iclasının davamına Ailə Bərpa Mərkəzinin əməkdaşının iştirakı ilə baxmalıdır.

20.3. Nikahın pozulmasına səbəb ailədaxili və müntəzəm davam edən zorakılıqdırsa, yaxud tərəflərin 1 ildən artıq müddətə ayrı yaşamalarıdırsa, məhkəmə bu Məcəllənin 20.2-ci maddəsində göstərilənlərə riayət etmədən inkahı poza bilər.

20.4. Tərəflər bu Məcəllənin 20.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan məhkəmə tövsiyəsinə riayət etmədikdə, məhkəmə iddia tələbini rədd edə bilər.

20.5. Bu Məcəllənin 20.2-ci maddəsində göstərilənlərdən sonra da ailənin qorunub saxlanması mümkün sayılmadıqda, məhkəmə Ailə Bərpa Mərkəzinin rəyi əsasında nikahı pozmalıdır.

- Məcəllənin 21-ci maddəsini dəyişdirərək, yeni redaksiyada vermək:

21.1. Yetkinlik yaşına çatmayan ümumi uşaqları olan və ən azı son 1 ili ayrı yaşayan ər-arvadın nikahın pozulmasına qarşılıqlı razılığı olduqda, eləcə də bu Məcəllənin 19.2-ci maddəsində göstərilən hallarda nikah onun pozulma səbəbləri məhkəmə qaydasında araşdırılmadan pozulur.

21.2. Ər-arvad bu Məcəllənin 22.1-ci maddəsinə uyğun olaraq uşaqları barədə sazişi baxılmaq üçün məhkəməyə təqdim etmək hüququna malikdirlər. Bu saziş olmadıqda və ya həmin saziş uşaqların maraqlarını pozduqda məhkəmə bu Məcəllənin 22.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan qaydada onların mənafeyinin müdafiəsi üçün tədbirlər görür.

21.3. Nikahın məhkəmə qaydasında pozulması ər-arvadın bu barədə ərizə verdikləri gündən 1 ildən tez olmayaraq həyata keçirilir.

Ailə kişi üçün malikanə, qadın üçün isə istehkamdır!